

บทคัดย่อ

โครงการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารพืชในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เป็นโครงการต่อเนื่องดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 - 2555 โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดสอบสาธิตเทคโนโลยีการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารพืช 2) ศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืชสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง 3) ศึกษารวบรวม และปรับใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูง 4) ศึกษาและพัฒนาาระบบเกษตรยั่งยืนบนพื้นที่ลาดชันอาศัยน้ำฝน

ผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 การจัดการธาตุอาหารพืชที่สามารถเพิ่มผลผลิตพืช 9 - 137 % ในพืช 8 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนา ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วแดง ถั่วดำ กะหล่ำปลีและหอมญี่ปุ่น ในแปลงทดสอบของเกษตรกร 72 ราย ในพื้นที่ขยายผลฯ 20 แห่ง ทำให้รายได้หลังหักต้นทุนเพิ่มขึ้น 371 - 14,171 บาท/ไร่ นอกจากนี้การจัดการธาตุอาหารพืชที่แนะนำสามารถลดต้นทุนการปลูกหอมญี่ปุ่นในพื้นที่ขยายผลฯ ปางหินฝน 1,264 บาท/ไร่ การทดสอบโดยใช้สูตรปุ๋ยที่แตกต่างกันตามชนิดของธาตุอาหารที่ไม่เพียงพอในพืชแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2555 ทำให้ได้สูตรปุ๋ยที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิตพืช 46 สูตรในพืช 11 ชนิด

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืช การดูงานผลการทดสอบในแปลงเกษตรกรส่งผลให้ 444 ราย ตัดสินใจลงทุนซื้อปุ๋ยตามคำแนะนำ ในพืช 9 ชนิด ในพื้นที่ขยายผลฯ 19 แห่ง รวมมูลค่าปุ๋ย 547,086 บาท เป็นงบประมาณจากเกษตรกร 58 % นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบล ได้สนับสนุนงบประมาณในปีพ.ศ. 2555 และ 2556 เป็นเงิน 481,886 บาท เพื่อเพิ่มผลผลิตพืช 3 ชนิด ในพื้นที่ขยายผลฯ 13 แห่ง นอกจากนี้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยพัฒนากลุ่มเกษตรกรขึ้นใหม่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 - 2555 ทั้งหมด 8 กลุ่ม ในพื้นที่ขยายผลฯ 7 แห่ง มีเงินหมุนเวียนรวม 228,423 บาท

การขยายผลการเพิ่มผลผลิตข้าวไร่ในพื้นที่สูงอื่น 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มดินอย่างยั่งยืน 8 แห่ง พื้นที่ 644 ไร่ และพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง 14 แห่ง พื้นที่ 75 ไร่ โดยใช้สูตรปุ๋ยข้าวไร่ที่จดสิทธิบัตรเปรียบเทียบกับวิธีการจัดการธาตุอาหารพืชแบบดั้งเดิมของเกษตรกร

รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ได้ 2 ภูมิปัญญา และการทดสอบการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เกษตรกร 55 ราย ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 10 แห่ง โดยตัดวัชพืชคลุมดินแทนการเผาในพื้นที่ปลูกข้าวโพด 233 ไร่ และได้คัดเลือก ชุมชนบ้านศรีบุญเรือง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน รวมพื้นที่ศึกษา 423 ไร่ เกษตรกร 34 ราย เพื่อศึกษาและพัฒนาาระบบเกษตรยั่งยืนบนพื้นที่ลาดชันอาศัยน้ำฝน

คำสำคัญ : ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ธาตุอาหารพืช พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง